

IN MEMORIAM

АКАДЕМИК ИНОКЕНТИЙ ПЕТРОВИЧ ГЕРАСИМОВ

(1905-1985)

На 30 март 1985 на 80-годишна възраст почина забележителният съветски и световноизвестен учен-географ, директор на Географския институт на АН СССР и Председател на Националния комитет на съветските географи, академик Инокентий Петрович Герасимов. Отиде си от редиците на славната съвет-

Академик Инокентий Петрович Герасимов

ска гвардия големи учени — географи на XX век, един от най-достоините, най-плодовитите, най-заслужилите, най-популярните. В съкровищницата на науката той остави огромно по размери и идейна наситеност научно наследство, което телърва ще се изучава и оценява.

И. Герасимов е роден на 9. XII. 1905 г. в град Кострома. През 1926 г. завършва Географския факултет на Ленинградския университет. Научноизследователската си дейност започва през 1925 г. още като студент с проучвания в пустините на Средна Азия. След завършване на образованието си постъпва на работа като мл.н. сътрудник в Почвения институт на АН СССР. През 1936 г. е издигнат за завеждащ отдела по география и картография на почвите в същия институт. През 1934 г. защитава кандидатска дисертация в областта на почвоведението, а две години по-късно и докторска дисертация.

През 1943 г. преминава на работа в Географския институт на АН СССР — завежда последователно отделите по геоморфология и по география на почвите и геохимия на ландшафта. Наскоро е назначен за зам.-директор на Института, а от 1951 г. си до смъртта си е директор на Географския институт на АН СССР. През 1946 г. е избран за член-кореспондент на АН СССР, а през 1953 г. — за академик.

И. Герасимов е един от най-известните съвременни географи-енциклопедисти. Автор е на повече от 1000 научни трудове, в това число и на няколко десетки монографии, атласи и карти. Той е основател на няколко фундаментални научни школи и нови научни направления, получили широко международно признание.

И. Герасимов възглавяваше съветското генетическо почвознание, развиващо класическата Докучаевска школа на съвременна географска основа. Той разработи концепцията за фащиалните (провинциални) изменения на почвите и ландшафтите, допълваща закона за планетарната хоризонтална и вертикална зоналност. Под негово ръководство бе разработена Световна класификация на почвите, създадена бе серия от почвени карти на света, за отделни континенти и фундаментална държавна почвена карта на СССР, издигнали съветското почвознание на най-предни позиции в световната наука. В продължение на 12 години той възглавяваше Всесъюзното почвоведско дружество. За забележителни приноси в областта на почвознанието бе награден от АН СССР със Златен медал на името на В. В. Докучаев.

И. Герасимов има особено големи заслуги за развитието на геоморфологията. Създадена бе от него мощна научна школа. Разработването на учението за морфоструктурите и морфоскулптурите стана теоретична база на съвременните ни представи за морфогенезата на релефа на нашата планета. По негова инициатива и под негово ръководство комплексните изследвания на съвременната геодинамика на релефа израстнаха в ново актуално научно направление. Инокентий Герасимов е един от създателите на съвременната палеогеоморфология. Под негово ръководство се сформира съветска школа в палеогеографията, заслугите на която в реконструкцията на ледниковите събития и четвъртичната среда на обитаване на човека, получиха широко международно признание. В течение на 20 години той възглавяваше Геоморфоложката комисия на АН СССР.

Значително място в научната дейност на И. Герасимов заемат комплексните физикогеографски изследвания. Под негово ръководство беше създадена многотомната серия от монографии под наслов „Природните условия и естествени ресурси на СССР“ и редица други фундаментални регионални монографии.

И. Герасимов внесе голям дял в развитието на комплексната картография. Под негово ръководство беше създаден единственият в света „Физико-географическият атлас на света“. Той участвуваше в разработването на национални атласи на редица социалистически страни, ръководеше създаването на уникални обобщаващи карти на релефа на СССР, на заравнените повърхнини в СССР, серия от почвени карти и др.

През последните години И. Герасимов създаде, разви и оглави ново, експериментално-преобразователно направление в съвременната география, наречено конструктивна география, което е насочено към рационалното използване, опазване и оптимизиране на обкръжаващата среда. Под негово ръководство беше издадена многотомна серия от монографии — „Проблеми на конструктивната география“.

И. Герасимов е не само виден учен-теоретик, но и крупен организатор на науката. Под негово ръководство в СССР се провеждаха комплексни изследвания в райони, подлежащи на ново стопанско усвояване, крупни експедиции и много мероприятия между географи от социалистическите страни.

И. Герасимов има големи заслуги за подготовка на научни кадри. Негови ученици и аспиранти израстнаха и станаха известни учени: членове кореспонденти и академици на АН СССР и на републиканските академии, кандидати и доктори на науките. В течение на редица години той възглавяваше Катедрата

по география на задграничните страни и география на почвите в Московския университет, чел е лекции в Ленинградския университет и в Ленинградския минен институт.

Значително място в научната дейност на И. Герасимов заемат изследванията на географията на задграничните страни. Той е инициаторът на редица научни инициативи за колективни изследвания и публикации като „Алпи — Кавказ“, „Физическа и икономическа география на Румъния“, изследване на последния ледников покров в Северна Европа и др.

В течение на много години И. Герасимов е избран за Вицепрезидент на Всесъюзното географско дружество в СССР и за Вицепрезидент на Международния географски съюз, както и за Председател на Комисията по опазване на природната среда при този съюз. За големите му приноси в науката и за развитието на Международното сътрудничество той бе избран за чуждестранен член на Българската академия на науките, на Унгарската академия, академик в ГДР и в Куба. Почетен член е на Международния географски съюз и на географските дружества в Англия и Шотландия, Франция, Италия, Австрия, Швеция, Финландия, Япония, Колумбия, Куба, България и много други научни дружества в социалистическите страни.

За забележителни заслуги в развитието на Физическата география той е награден с големия Златен медал на Географското дружество на СССР и Златния медал на името на Н. М. Пржевалски. Лауреат е на Държавна награда на СССР и на Димитровска награда. Носител е на два ордена на „Ленин“ и други съветски ордени и медали, както и орден „Кирил и Методий, I ст.“.

Като дългогодишен Председател на Националния комитет на съветските географи, И. Герасимов беше си извоювал всеобщо признание и авторитет. Особено ярко се прояви неговият организаторски талант при провеждането на XXIII Международен географски конгрес през 1976 г. в Москва.

Българските географи добре знаят И. Герасимов, чувствуват го свой и дълбоко уважават. Той многократно е посещавал нашата страна и всяко посещение е било празник за нашата географска наука. Ние винаги с топла признателност си спомняме за тези посещения, които започнаха още в края на 40-те и началото на 50-те години. Той тогава пропътува с български географи и почвоведи цялата страна и оказва неопценима помощ за поставяне на почвените и географските изследвания у нас на правилна методологична основа. Като резултат от тези проучвания той написа трудовете: „Почвите в България“, съвместно с И. Н. Антипов-Каратаев (1948), „Геоморфоложки наблюдения в България“ (1949) и „Географски наблюдения в България“ (1954). Негова инициатива е съвместното написване на двутомната „География на България“ (1961, 1966) от колектив от съветски и български географи. И. Герасимов като ръководител на съветските делегации взема участие във II, III и IV конгрес на българските географи. Негова инициатива е и разработването на съвместни теми по двустранното научно сътрудничество между Географските институти на БАН и АН СССР. Плод на това сътрудничество е книгата от поредицата „Проблеми на конструктивната география“ — „Большой Кавказ — Стара планина (Балкан)“, 1984 г. Той редовно сътрудничеса с проблемни статии в нашия академичен научен орган „Проблеми на географията“ още от неговото създаване.

И. Герасимов беше човек с голямо сърце. Умееше да общува с научни работници от различни възрасти и да работи с големи колективи. При всеки възможен случай той бе готов да помогне със съвети, консултации, да поощри с топли думи, да окаже всестранныя помощ.

И. Герасимов обичаше много НР България и всячески помагаше за развитието на нашата географска наука. Ние дълбоко вярваме, че дружеската тра-

диция на близко сътрудничество, създадена под негово ръководство, ще продължи да се развива и задълбочава. Това е едно от завещанията, които той ни остави.

Дълбок поклон пред светлата памет на големия
учен-географ академик Инокентий Петрович Герасимов!

Живко Гълъбов, Кирил Мишев, Тодор Христов,
Игнат Пенков, Любомир Динев, Тярко Йорданов,
Петър Пенчев, Димитър Димитров, Паулина Векилска,
Михаил Мичев, Петър Попов, Харалампи Тишков,
Диньо Канев, Милан Георгиев, Цветко Михайлов,
Кръстю Кръстев, Иван Вапцаров.